

БӨЛІМ: КОЛЛЕДЖ

Бала тәрбиесінде ұлттық құндылықтарды қолданудың маңызы

ЖАРИЯЛАНДЫ
22.01.2026

ТІРЕК СӨЗДЕР
бала тәрбиесі, патриотизм, рухани-адамгершілік даму, салт-дәстүр, ұлттық құндылықтар, ұлттық сана, ұлттық тәрбие

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/186812/>

Ахмаджанова Дона Сулайманқызы

Кентау жоғары гуманитарлық-техникалық колледжі

«Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту» пән оқытушысы

Аннотация

Бұл мақалада бала тәрбиесінде ұлттық құндылықтарды қолданудың маңызы жан-жақты қарастырылады. Ұлттық құндылықтар – халықтың ғасырлар бойы қалыптасқан рухани, мәдени, адамгершілік тәжірибесінің жиынтығы. Мақалада ұлттық тәрбие ұғымы, оның бала тұлғасының қалыптасуына ықпалы, мектепке дейінгі және бастауыш кезеңдердегі тәрбиелік мүмкіндіктері талданады. Сонымен қатар ұлттық салт-дәстүрлерді, әдет-ғұрыптарды, халық ауыз әдебиетін, ұлттық ойындар мен өнерді тәрбиелеу мен оқыту үдерісіне енгізудің тиімді жолдары көрсетіледі. Ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбиенің баланың рухани-адамгершілік дамуына, патриоттық сезімінің қалыптасуына, ұлттық сана-сезімінің нығаюына тигізетін әсері дәлелденеді.

Түйін сөздер: ұлттық құндылықтар, ұлттық тәрбие, бала тәрбиесі, салт-дәстүр, рухани-адамгершілік даму, патриотизм, ұлттық сана.

Кіріспе

Қазіргі жаһандану дәуірінде ұлттық болмысты сақтау, өскелең ұрпақты ұлттық рухта тәрбиелеу мәселесі ерекше маңызға ие болып отыр. Ақпараттық кеңістіктің кеңеюі, мәдениеттердің өзара ықпалдасуы бір жағынан дамуға мүмкіндік берсе, екінші жағынан ұлттық құндылықтардың көмескіленуіне алып келуі мүмкін. Осындай жағдайда бала тәрбиесінде ұлттық құндылықтарды қолдану – қоғамның тұрақты дамуының, ел болашағының маңызды кепілі.

Бала – ұлттың ертеңі, халықтың жалғасы. Сондықтан да оның бойына ұлттық рух, салт-дәстүрге деген құрмет, ана тіліне сүйіспеншілік, ел тарихын білу сияқты қасиеттерді ерте жастан қалыптастыру қажет. Ұлттық тәрбие арқылы бала өз халқының мәдениетін, дүниетанымын, өмірлік ұстанымдарын меңгереді. Бұл оның тұлға ретінде қалыптасуына, өзін-өзі тануына, қоғамда өз орнын табуына ықпал етеді.

Кіріспе бөлімде зерттеу тақырыбының өзектілігі ұлттық құндылықтарды сақтаудың бүгінгі күндегі маңызымен айқындалады. Сонымен қатар мақалада бала тәрбиесінде ұлттық құндылықтарды қолданудың теориялық негіздері мен практикалық мүмкіндіктерін ашу негізгі мақсат ретінде алынады.

Негізгі бөлім

Ұлттық құндылықтар ұғымының теориялық негіздері

Ұлттық құндылықтар – белгілі бір ұлттың тарихи даму барысында қалыптасқан, ұрпақтан ұрпаққа беріліп отыратын рухани, мәдени, әлеуметтік және моральдық байлықтарының жиынтығы. Қазақ халқы үшін ұлттық құндылықтарға тіл, дін, салт-дәстүр, әдет-ғұрып, ұлттық өнер, ұлттық ойындар, халық ауыз әдебиеті, отбасы тәрбиесі, үлкенге құрмет, кішіге ізет сияқты ұғымдар жатады. Бұл құндылықтар баланың дүниетанымының негізін құрайды және оның тұлғалық дамуына тікелей әсер етеді.

Ұлттық құндылықтар педагогика ғылымында этнопедагогика ұғымымен тығыз байланысты. Этнопедагогика – халықтың тәрбиелік тәжірибесін, салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын, ұлттық дүниетанымын зерттейтін ғылым саласы. Этнопедагогика баланы тәрбиелеуде халықтың ғасырлар бойы жинақтаған тәжірибесін тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Осы тұрғыдан алғанда, ұлттық құндылықтарды білім беру мен тәрбиелеу үдерісіне енгізу – ғылыми негізделген қажеттілік.

Ұлттық тәрбиенің бала тұлғасының дамуына ықпалы

Бала тұлғасының қалыптасуында ұлттық тәрбиенің орны ерекше. Ұлттық тәрбие баланың мінез-құлқын, адамгершілік қасиеттерін, рухани дүниесін қалыптастырады. Ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие алған бала өз халқының тарихын, мәдениетін, тілін құрметтейді және соған мақтанышпен қарайды.

Ұлттық тәрбие баланың:

- рухани-адамгершілік қасиеттерін дамытуға;
- патриоттық сезімін қалыптастыруға;
- ұлттық сана-сезімін нығайтуға;
- әлеуметтік ортада өзін дұрыс ұстауына;
- мәдени қарым-қатынас дағдыларын меңгеруіне ықпал етеді.

Отбасындағы ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие

Отбасы – баланың алғашқы тәрбиелік ортасы. Қазақ халқы бала тәрбиесінде отбасына ерекше мән берген. «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің» деген халық даналығы осының дәлелі. Отбасында ұлттық құндылықтарды жүйелі түрде қолдану баланың бойына ізгі қасиеттерді сіңіреді.

Отбасындағы ұлттық тәрбиенің негізгі құралдарына:

- бесік жыры мен әлди;
- ата-әженің өнегелі әңгімелері;
- ұлттық салт-дәстүрлерді сақтау;
- туыстық қарым-қатынасты қадірлеу;
- еңбекке баулу жатады.

Мектепке дейінгі ұйымдарда ұлттық құндылықтарды жүйелі қолдану

Мектепке дейінгі ұйымдарда ұлттық құндылықтарды қолдану баланың танымдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына ықпал етеді. Балабақшада ұлттық тәрбиені ұйымдастыру жүйелі әрі мақсатты түрде жүзеге асырылуы тиіс.

Ұлттық құндылықтарды енгізудің негізгі бағыттары:

- оқу іс-әрекеттерінде ұлттық мазмұнды қолдану;
- ұлттық ойындар арқылы тәрбиелеу;
- халық ауыз әдебиеті үлгілерін пайдалану;
- ұлттық музыка мен өнерге баулу;
- дәстүрлі мерекелерді ұйымдастыру.

Ұлттық ойындардың тәрбиелік және дамытушылық маңызы

Ұлттық ойындар – баланың дене, ақыл-ой және әлеуметтік дамуына ықпал ететін маңызды құрал. Қазақтың ұлттық ойындары баланы ептілікке, төзімділікке, батылдыққа, әділдікке тәрбиелейді. Сонымен қатар ойын барысында бала ұжыммен әрекет етуге, бір-бірін сыйлауға үйренеді.

Халық ауыз әдебиетінің тәрбиелік әлеуеті

Ертегілер, аңыздар, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар – ұлттық тәрбиенің маңызды элементтері. Халық ауыз әдебиеті арқылы бала жақсылық пен жамандықты ажыратуға, адалдық пен еңбексүйгіштікке тәрбиеленеді.

Ұлттық өнер арқылы эстетикалық тәрбие беру

Қазақтың күй өнері, әндері, қолөнері баланың эстетикалық талғамын

қалыптастырады. Ұлттық өнер арқылы бала сұлулықты түсінуге, өнерді бағалауға үйренеді.

Ұлттық құндылықтар және патриоттық тәрбие

Ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие баланың отансүйгіштік сезімін қалыптастырады. Өз елінің тарихын, мәдениетін білген бала туған жеріне жауапкершілікпен қарайды.

Ұлттық тәрбие және қазіргі білім беру стандарттары

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының білім беру жүйесі ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға негізделген тұлға қалыптастыруды басты мақсат етіп қояды. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарында (МЖБС) тәрбиенің мазмұны баланың рухани-адамгершілік, әлеуметтік, мәдени және зияткерлік дамуын қамтамасыз етуге бағытталған. Осы тұрғыда ұлттық құндылықтар білім беру мазмұнының ажырамас бөлігі ретінде қарастырылады.

Ұлттық тәрбие білім беру стандарттарында тікелей және жанама түрде көрініс табады. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту бағдарламаларында баланың ұлттық мәдениетке қызығушылығын арттыру, ана тілін меңгеру, салт-дәстүрлермен танысу міндеттері айқын көрсетілген. Бұл талаптар тәрбиешіден ұлттық құндылықтарды жүйелі түрде жоспарлап, оқу-тәрбие үдерісіне кіріктіруді талап етеді.

Қазіргі білім беру стандарттарының ерекшелігі – баланың жеке тұлғасына бағдарлануы. Ұлттық құндылықтар осы жеке тұлғалық тәсілмен тығыз байланысты, себебі әр бала өз халқының мәдени ортасында өсіп, сол арқылы өзіндік болмысын қалыптастырады. Ұлттық тәрбие баланың өзін-өзі тануына, өз тамырын сезінуіне мүмкіндік береді.

Сонымен қатар білім беру стандарттары тәрбиенің кешенді жүзеге асуын көздейді. Ұлттық құндылықтар тек арнайы ұйымдастырылған іс-әрекеттерде ғана емес, күнделікті өмірде, қарым-қатынаста, ойын барысында, еңбек әрекетінде де көрініс табуы тиіс. Мысалы, топтағы тәртіп ережелерін ұлттық әдеп нормаларымен байланыстыру, үлкенге құрмет көрсету, сәлемдесу мәдениетін қалыптастыру – ұлттық тәрбиенің нақты көріністері.

Білім беру стандарттары педагогтың кәсіби құзыреттілігіне де ерекше мән береді. Тәрбиеші ұлттық мәдениетті, халық педагогикасын жақсы меңгеруі, оны балалардың жас ерекшеліктеріне сай қолдана алуы қажет. Бұл талаптар ұлттық тәрбиенің сапалы жүзеге асуына жағдай жасайды.

Тәрбиешінің ұлттық құндылықтарды жүзеге асырудағы кәсіби құзыреттілігі

Тәрбиеші – ұлттық құндылықтарды бала тәрбиесіне енгізетін негізгі тұлға. Оның

кәсіби құзыреттілігі, дүниетанымы, ұлттық мәдениетке деген көзқарасы тәрбие үдерісінің сапасына тікелей әсер етеді. Сондықтан тәрбиешінің ұлттық тәрбие саласындағы дайындығы ерекше маңызға ие.

Кәсіби құзыретті тәрбиеші ұлттық құндылықтардың мазмұнын, маңызын және тәрбиелік әлеуетін терең түсінуі тиіс. Ол халық педагогикасының элементтерін, салт-дәстүрлерді, ұлттық ойындарды, ауыз әдебиеті үлгілерін тиімді қолдана білуі қажет. Бұл тек теориялық біліммен шектелмей, практикалық дағдыларды да талап етеді.

Тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігі бірнеше құрамдас бөліктен тұрады:

- мазмұндық құзыреттілік – ұлттық мәдениет, тарих, дәстүрлер туралы білімінің болуы;
- әдістемелік құзыреттілік – ұлттық құндылықтарды оқыту мен тәрбиелеудің тиімді әдістерін меңгеруі;
- коммуникативтік құзыреттілік – балалармен, ата-аналармен, әріптестермен ұлттық тәрбие негізінде қарым-қатынас орната алуы;
- рефлексивтік құзыреттілік – өз педагогикалық әрекетін талдай білуі және жетілдіруге ұмтылуы.

Ұлттық құндылықтарды жүзеге асыруда тәрбиешінің жеке үлгісі ерекше рөл атқарады. Бала тәрбиешінің іс-әрекетін, сөйлеу мәнерін, қарым-қатынас мәдениетін бақылау арқылы үйренеді. Сондықтан тәрбиешінің ұлттық әдепті сақтауы, ана тілінде сауатты сөйлеуі, ұлттық мәдениетке құрметпен қарауы – тәрбиенің тиімділігін арттырады.

Сонымен қатар тәрбиеші ата-анамен тығыз байланыс орнатуы тиіс. Ұлттық тәрбие тек білім беру ұйымында ғана емес, отбасында да жалғасуы қажет. Тәрбиеші ата-аналарға ұлттық құндылықтардың маңызын түсіндіріп, бірлескен іс-шаралар ұйымдастыру арқылы тәрбиенің тұтастығын қамтамасыз етеді.

Ұлттық тәрбие және заманауи педагогикалық технологиялар

Қазіргі білім беру кеңістігінде заманауи педагогикалық технологияларды тиімді пайдалану – тәрбиелеу мен оқытудың сапасын арттырудың басты шарттарының бірі. Ұлттық тәрбиені жүзеге асыруда да инновациялық технологияларды қолдану өзектілігін жоғалтпайды. Керісінше, ұлттық құндылықтарды жаңа педагогикалық тәсілдермен ұштастыру баланың қызығушылығын арттырып, тәрбиенің нәтижелілігін күшейтеді.

Заманауи педагогикалық технологиялар дегеніміз – білім алушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, олардың танымдық белсенділігін арттыруға, шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған әдіс-тәсілдер жиынтығы. Ұлттық тәрбие мазмұнын осы технологиялар арқылы жүзеге асыру баланың ұлттық мәдениетке

деген қызығушылығын табиғи түрде қалыптастырады.

Ұлттық құндылықтарды заманауи педагогикалық технологиялар арқылы жүзеге асырудың бірнеше тиімді жолдары бар. Соның бірі – ойын технологиясы. Ұлттық ойындарды құрылымдалған педагогикалық ойындар ретінде қолдану арқылы бала тек қимыл-қозғалыс жасап қана қоймай, ұлттық дүниетанымды, салт-дәстүрлерді, қарым-қатынас мәдениетін меңгереді. Мысалы, «Асық ойыны», «Арқан тарту», «Ханталапай» сияқты ойындар ұжымдық әрекетке, әділдікке, төзімділікке тәрбиелейді.

Жобалау технологиясы да ұлттық тәрбиені жүзеге асыруда маңызды орын алады. Балалармен бірге «Менің отбасым», «Ұлттық киімдер», «Қазақтың ұлттық тағамдары», «Туған жерім» сияқты тақырыптарда шағын жобалар орындау олардың зерттеушілік дағдыларын дамыта отырып, ұлттық құндылықтарға деген қызығушылығын арттырады. Жоба барысында бала ата-анасымен, тәрбиешімен бірлесе жұмыс жасап, ұлттық ақпаратты іздейді, талдайды, қорытынды жасайды.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) да ұлттық тәрбиені жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді. Ұлттық ертегілердің анимациялық нұсқаларын көрсету, қазақ күйлерін, халық әндерін тыңдату, виртуалды экскурсиялар ұйымдастыру баланың қабылдауын жеңілдетіп, әсерлі етеді. Дегенмен, АКТ-ны қолдануда ұлттық мазмұнның тереңдігі мен тәрбиелік бағыты сақталуы тиіс.

Дамыта оқыту технологиясы ұлттық тәрбиемен үйлесімді жүзеге асады. Бұл технология баланың ойлау қабілетін, сөйлеу мәдениетін дамытуға бағытталған. Ұлттық мазмұндағы сұрақтар, тапсырмалар, әңгімелер баланы ойлануға, өз пікірін білдіруге, ұлттық құндылықтарды саналы түрде қабылдауға үйретеді.

Цифрлық ортада ұлттық құндылықтарды жүзеге асыру жолдары

Қазіргі қоғамды цифрлық технологияларсыз елестету мүмкін емес. Балалар да ерте жастан бастап цифрлық ортаға бейімделіп келеді. Осы жағдай ұлттық құндылықтарды тәрбиелеуде жаңа мүмкіндіктермен қатар, белгілі бір қиындықтарды да туындатады. Сондықтан цифрлық ортада ұлттық құндылықтарды сақтап, тиімді жүзеге асыру жолдарын қарастыру маңызды.

Цифрлық ортадағы ұлттық тәрбие – бұл ұлттық мазмұнды заманауи цифрлық құралдар арқылы балаға жеткізу үдерісі. Мұнда басты мақсат – баланы технологиядан алшақтату емес, керісінше, оны ұлттық тәрбие құралы ретінде тиімді пайдалану.

Ұлттық құндылықтарды цифрлық ортада жүзеге асырудың негізгі бағыттарына мыналар жатады:

- ұлттық мазмұндағы білім беру платформаларын пайдалану;
- қазақ тіліндегі электронды ресурстарды көбейту;

- ұлттық ертегілердің, аңыздардың цифрлық нұсқаларын қолдану;
- мультимедиялық құралдар арқылы ұлттық өнерді таныту.

Мысалы, қазақ ертегілерінің интерактивті нұсқалары баланың қызығушылығын арттырып, оқиға желісін жақсы қабылдауына мүмкіндік береді. Ұлттық кейіпкерлердің бейнесі арқылы бала жақсылық пен жамандықты ажыратуды, батырлықты, адалдықты үйренеді.

Сонымен қатар цифрлық ортада ұлттық құндылықтарды жүзеге асыруда тәрбиешінің бақылауы мен бағыттауы аса маңызды. Баланың қандай контентті көріп отырғаны, қандай ойындар ойнап жүргені ұлттық тәрбие тұрғысынан саралануы тиіс. Тәрбиеші мен ата-ана бірлесе отырып, баланың цифрлық кеңістіктегі тәрбиесін ұйымдастыруы қажет.

Цифрлық технологиялар ұлттық құндылықтарды насихаттаудың жаңа формаларын ұсынады. Онлайн байқаулар, виртуалды көрмелер, ұлттық мерекелерге арналған бейнероликтер балалардың белсенділігін арттырып, ұлттық мәдениетке қызығушылығын күшейтеді.

Қорыта айтқанда, цифрлық орта ұлттық тәрбиеге қауіп төндіретін фактор ғана емес, оны тиімді ұйымдастырған жағдайда үлкен мүмкіндік көзіне айналады. Ұлттық құндылықтарды цифрлық технологиялармен үйлестіре отырып жүзеге асыру – қазіргі заман педагогының маңызды міндеттерінің бірі.

Мектепке дейінгі ұйымдағы ұлттық тәрбие тәжірибесі (практикалық мысалдар)

Мектепке дейінгі ұйымдарда ұлттық құндылықтарды тәжірибе жүзінде жүзеге асыру – теориялық негіздердің нақты өмірмен ұштасуының көрсеткіші. Практикалық жұмыс баланың жас ерекшеліктерін, психологиялық даму деңгейін, қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескере отырып ұйымдастырылуы тиіс. Ұлттық тәрбие тәжірибесі жүйелі, мақсатты және үздіксіз болған жағдайда ғана нәтижелі болады.

Мектепке дейінгі ұйымдардағы ұлттық тәрбие, ең алдымен, күнделікті тәрбие жұмысына енгізіледі. Таңертеңгі қабылдау кезіндегі сәлемдесу мәдениеті, үлкендерді құрметтеу, бір-біріне ізет білдіру – ұлттық әдептің қарапайым, бірақ маңызды көріністері. Балалар тәрбиешінің үлгісі арқылы амандасу, алғыс айту, кешірім сұрау сияқты әдеп нормаларын меңгереді.

Практикалық тәжірибеде ұлттық тәрбие оқу іс-әрекеттерімен тығыз байланыста жүзеге асады. Мысалы, тіл дамыту сабақтарында қазақтың халық ертегілері, жаңылтпаштар, мақал-мәтелдер кеңінен қолданылады. Ертегілерді сахналау арқылы балалар кейіпкерлердің мінез-құлқын талдайды, жақсылық пен жамандықты ажыратуды үйренеді. Бұл баланың сөйлеу дағдысын ғана емес, адамгершілік қасиеттерін де дамытады.

Ұлттық ойындарды қолдану – мектепке дейінгі ұйымдағы ұлттық тәрбиенің ең тиімді формаларының бірі. Асық ату, бес тас, арқан тарту, ақсерек-көксерек сияқты ойындар балалардың дене дамуына ықпал етіп қана қоймай, ұжымдық әрекетке, бірлікке, әділдікке тәрбиелейді. Практика көрсеткендей, ұлттық ойындарға қатысқан балалардың белсенділігі, өзара қарым-қатынасы, жауапкершілігі арта түседі.

Музыка және көркем-эстетикалық іс-әрекеттерде ұлттық мазмұнды қолдану да үлкен нәтиже береді. Балалар қазақтың халық әндерін, бесік жырын, терме әуендерін тыңдап, ұлттық билердің элементтерін үйренеді. Қолөнер элементтерімен танысу барысында ою-өрнек салу, ұлттық бұйымдардың пішінін жасау баланың эстетикалық талғамын қалыптастырады.

Мерекелік іс-шаралар ұлттық тәрбиені тәжірибе жүзінде жүзеге асырудың маңызды құралы болып табылады. Наурыз мейрамы, Тәуелсіздік күні, ұлттық салт-дәстүрге арналған ашық сабақтар балаларға ұлттық мәдениетті сезінуге мүмкіндік береді. Мұндай іс-шараларға ата-аналарды тарту тәрбиенің сабақтастығын қамтамасыз етеді.

Практикалық тәжірибеде ата-анамен бірлескен жұмыс ерекше орын алады. Ата-аналармен ұлттық тәрбие тақырыбында әңгімелер, семинарлар, шеберлік сабақтары ұйымдастыру арқылы бала тәрбиесіндегі ортақ жауапкершілік қалыптасады. Бұл баланың ұлттық құндылықтарды тек балабақшада ғана емес, отбасында да меңгеруіне ықпал етеді.

Ұлттық құндылықтар негізінде инклюзивті тәрбиені ұйымдастыру

Қазіргі білім беру жүйесінде инклюзивті білім беру мен тәрбиені жүзеге асыру маңызды бағыттардың бірі болып табылады. Инклюзивті тәрбие – барлық балалардың, оның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың да, тең құқықта тәрбиеленуін қамтамасыз ететін жүйе. Осы тұрғыда ұлттық құндылықтарды инклюзивті тәрбие үдерісінде қолдану ерекше маңызға ие.

Ұлттық құндылықтар инклюзивті тәрбиенің гуманистік негізін құрайды. Қазақ халқының дәстүрінде мейірімділік, қамқорлық, өзара көмек, сабырлылық сияқты қасиеттер жоғары бағаланған. Бұл құндылықтар ерекше қажеттіліктері бар балаларды қабылдауға, түсінуге, қолдауға бағытталған инклюзивті ортаны қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Инклюзивті топтарда ұлттық тәрбиені ұйымдастыруда тәрбиеші балалардың мүмкіндіктерін ескере отырып, іс-әрекеттерді бейімдеуі қажет. Ұлттық ойындарды, әндерді, ертегілерді әр баланың қатысуына қолайлы түрде ұйымдастыру – инклюзивті тәрбиенің тиімді тәсілі. Бұл балалар арасында өзара түсіністік пен сыйластықты қалыптастырады.

Ұлттық құндылықтар арқылы инклюзивті тәрбиеде балалардың әлеуметтік дағдылары

дамиды. Бір-біріне көмектесу, қолдау көрсету, ортақ әрекетке қатысу – ұлттық тәрбиенің және инклюзивті білім берудің ортақ мақсаты. Мұндай ортада әр бала өзін қоғамның маңызды мүшесі ретінде сезінеді.

Инклюзивті тәрбиеде ата-анамен жұмыс та ерекше мәнге ие. Ерекше қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарымен тығыз байланыс орнату, ұлттық құндылықтар негізінде түсіндіру жұмыстарын жүргізу бала дамуына оң әсер етеді. Ата-аналардың бір-біріне деген қолдауы да ұлттық тәрбиенің көрінісі болып табылады.

Қазіргі қоғам жағдайындағы ұлттық тәрбиенің өзекті мәселелері мен оларды шешу жолдары

Қазіргі қоғамда ұлттық тәрбиені жүзеге асыру күрделі әрі көпқырлы сипатқа ие. Жаһандану үдерісі, ақпараттық технологиялардың жедел дамуы, мәдениеттердің өзара ықпалдасуы ұлттық құндылықтарға жаңа талаптар қояды. Бір жағынан, бұл үдерістер білім беру мен тәрбиелеуге кең мүмкіндіктер ашса, екінші жағынан ұлттық болмыстың әлсіреу қаупін туындатады. Сондықтан ұлттық тәрбиенің өзекті мәселелерін анықтап, оларды шешу жолдарын қарастыру бүгінгі күннің маңызды міндеті болып табылады.

Ұлттық тәрбиедегі өзекті мәселелердің бірі – тіл мәселесі. Ана тілінің күнделікті қарым-қатынаста жеткілікті деңгейде қолданылмауы, кейбір отбасыларда қазақ тілінде сөйлесу мәдениетінің әлсіреуі баланың ұлттық сана-сезімінің қалыптасуына кері әсер етеді. Тіл – ұлттық құндылықтардың негізгі тірегі, сондықтан оны сақтау мен дамыту ұлттық тәрбиенің басты бағыты болуы тиіс. Бұл мәселені шешу үшін білім беру ұйымдарында қазақ тіліндегі орта қалыптастыру, тілдік ойындар мен шығармашылық тапсырмаларды көбейту, ата-аналарды тілдік тәрбиеге тарту қажет.

Екінші маңызды мәселе – отбасы мен білім беру ұйымдары арасындағы сабақтастықтың жеткіліксіздігі. Кей жағдайда балабақшада берілген ұлттық тәрбие отбасында жалғасын таппайды. Бұл тәрбиенің тұтастығын бұзады. Ұлттық тәрбиені тиімді жүзеге асыру үшін ата-ана мен педагогтың ынтымақтастығы нығайтылуы қажет. Ата-аналар жиналыстарында, семинарларда ұлттық құндылықтардың маңызын түсіндіру, бірлескен ұлттық іс-шаралар ұйымдастыру осы мәселені шешудің тиімді жолы болып табылады.

Қазіргі қоғамдағы тағы бір өзекті мәселе – цифрлық контенттің ықпалы. Балалар интернет арқылы әртүрлі мәдениеттермен ерте жастан танысады. Бұл олардың дүниетанымын кеңейткенімен, ұлттық құндылықтардың көлеңкеде қалуына себеп болуы мүмкін. Сондықтан ұлттық мазмұндағы сапалы цифрлық ресурстарды дамыту, балаларға арналған қазақ тіліндегі мультфильмдер, ойындар, білім беру платформаларын көбейту қажет. Бұл балалардың цифрлық ортада ұлттық мәдениетпен байланысын сақтауға мүмкіндік береді.

Ұлттық тәрбиені жүзеге асырудағы тағы бір мәселе – педагогтардың кәсіби дайындығы. Барлық педагогтар ұлттық тәрбие мазмұнын терең меңгерген деп айту қиын. Кейбір жағдайда ұлттық құндылықтар формалды түрде ғана қолданылып, тәрбиелік мәні толық ашылмайды. Бұл мәселені шешу үшін педагогтардың біліктілігін арттыру курстарында этнопедагогика, ұлттық тәрбие әдістемесі бойынша арнайы модульдер енгізілуі тиіс. Сонымен қатар тәжірибе алмасу, әдістемелік құралдар әзірлеу маңызды.

Қоғамдық ортадағы өзгерістер де ұлттық тәрбиеге әсер етеді. Қалалық ортада ұлттық салт-дәстүрлердің күнделікті өмірде сирек қолданылуы, урбанизация үдерісі балалардың ұлттық мәдениеттен алшақтауына ықпал етуі мүмкін. Осыған байланысты білім беру ұйымдары ұлттық мәдени орталық ретінде қызмет атқаруы тиіс. Балабақшада ұлттық бұрыштар жасау, дәстүрлі мерекелерді жүйелі өткізу, ұлттық өнер өкілдерімен кездесулер ұйымдастыру ұлттық тәрбиені жандандырады.

Ұлттық тәрбиенің өзекті мәселелерін шешудің тағы бір жолы – тәрбиенің мазмұнын заманауи талаптарға бейімдеу. Ұлттық құндылықтар өткеннің сарқыншағы емес, қазіргі өмірмен үндесуі тиіс. Балаларға ұлттық дәстүрлердің қазіргі қоғамдағы маңызын түсіндіру, олардың өмірде қолданылуын көрсету ұлттық тәрбиенің өзектілігін арттырады.

Қорытынды

Қорытындылай келе, бала тәрбиесінде ұлттық құндылықтарды қолдану – тұлғаның жан-жақты дамуының маңызды шарты. Ұлттық тәрбие арқылы бала рухани бай, адамгершілігі мол, елін сүйетін азамат болып қалыптасады. Ұлттық құндылықтарды сақтау және оны жас ұрпаққа жеткізу – әрбір педагог пен ата-ананың басты міндеті.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Назарбаев Н.Ә. *Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру*. – Астана, 2017.
2. Қалиев С. *Қазақ этнопедагогикасы*. – Алматы: Рауан, 2012.
3. Сманов Б. *Ұлттық тәрбие негіздері*. – Алматы, 2015.
4. Ыбырай Алтынсарин. *Таңдамалы шығармалар*. – Алматы, 2011.
5. *Қазақ халық педагогикасы*. – Алматы, 2010.